डिसेंबर 2021

20

Dr. Babasaheb Ambedkar Mahavidyalaya * Aundh, Pune-67 *

Dr. Babasaheb Ambedkar Mahavidyalaya * Aundh, Pune-67.

October-November-December-2021 E-ISSN – 2348-7143

International Research Fellows Association's

RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

Peer Reviewed, Referred & Indexed Journal

Vol.-8, Issue-4

Recent Trends in Research

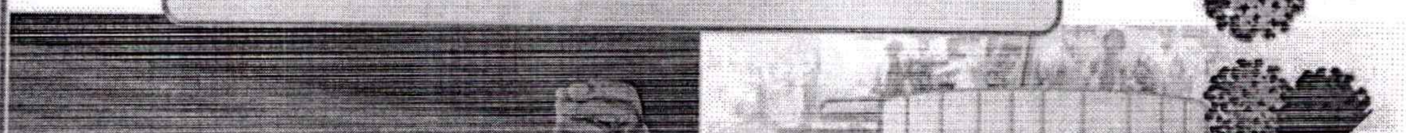

Chief Editor -
Dr. Dhanraj T. Dhangar,
Assist. Prof. (Marathi)
MGV's Arts & Commerce College,
Yeola, Dist – Nashik [M.S.] INDIA

Executive Editors :
Dr. Tejesh Beldar, Nashikroad (English)
Dr. Gajanan Wankhede, Kinwat (Hindi)
Mrs. Bharati Sonawane, Bhusawal (Marathi)
Dr. Rajay Pawar, Goa (Konkani)

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSO

10

54	ग्रामीण विकासात सहकारी क्षेत्राची भूमिका	डॉ. गोरखनाथ वाकळे	283
55	लाखनी तालुक्यातील मातीच्या विटा बनविणाऱ्या (मजुरांचा) कामगारांचा अभ्यास	डॉ. सुरेश बनसपाल	288
56	कोविड-१९ आणि भारतीय कृषीक्षेत्र : स्वरूप व नियोजन	डॉ. विवेक चौधरी	292
57	डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक विचार व कार्य	डॉ. राजेंद्र रासकर	296
58	प्राचीन भारतातील शिक्षण व्यवस्था	प्रा. आर. के. सूर्यवंशी	300
59	भारताचे परराष्ट्र धोरण आणि भारत व अमेरिका संबंध	डॉ. विमल राठोड	303
60	सैनिकी आणि शहरी शाळेतील विद्यार्थ्यांमध्ये मनमोकळा, उत्तेजीतपणा, मनमौजी आणि कर्तव्यदक्षता या व्यक्तिमत्व घटकांचा अभ्यास	डॉ. दिनेश ढेंगळे	309
61	महाडच्या सत्याग्रहाचे लिंगभावात्मक आकलन	प्रा. किशोर फाजगे	313
62	तबकडी भूविवर्तनिकी सिद्धांताचा विषय संप्रेषणात्मक अभ्यास	डॉ. एम. पी. पगार	318
63	ग्रंथालयांच्या आर्थिक व्यवस्थापन आणि मनुष्यबळ विकासाच्या समस्या	प्रा. प्रज्ञा देवरे	322
64	मध्ययुगीन सरकार गाळणा : एक दृष्टिक्षेप	प्रा. जितेंद्र पगार	326
65	गडचिरोली जिल्हयातील भामरागड तालुक्यातील माडिया गोंड जमातीच्या राजकीय सहभागाचे अध्ययन	डॉ. गणेश खुणे	332
66	'महाराष्ट्राची परंपरा' : एक वाङ्मयीन मूल्यमापन	डॉ. राजेश्वर दुडूकनाळे	336

उर्दू विभाग

67	محب کوثر: بحیثیت نثر نگار ہندوستان میں جدید غزل گوئی ایک سرسری جائزہ	Dr. Abdur Rahim. A Mulla	341
68	منشی پریم چند کا افسانہ "کفن" کی حقیقت نگا [illegible]	ڈاکٹر سید تا ج ا [illegible] محمد یو [illegible]	344

'RESEARCH JOURNEY' International E- Research Journal
Vol. 8, Issue 4 : Multidisciplinary Issue
Peer Reviewed Journal
E-ISSN : 2348-7143
Oct-Dec 2021

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक विचार व कार्य

प्रा. डॉ.राजेंद्र नामदेव रासकर
इतिहास विभाग प्रमुख –
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर महाविद्यालय औंध पुणे–६७
इ-मेल- rajendraraskar2550gmail.com
mob-9960659684

प्रास्ताविक–

डॉ. भीमराव रामजी उर्फ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे थोर विचारवंत, दलित, शोषित, पीडितांचे कैवारी व मसिहा होते दलितांच्या मध्ये स्वत्वाची जाणीव निर्माण करणारे क्रांतिकारक महापुरूष,समाजसुधारक व थोर शिक्षणतज्ञ होते.ते भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार होते. जातीभेदाचा त्यांना अंत्यत त्रास सहन करावा लागला.त्यामुळे त्यांनी जातीभेदाला मूठमाती देण्याचा यशस्वी प्रयत्न केला,आयुष्यभर त्यांनी खडतर ज्ञानसाधना करून विधिशास्त्र, अर्थशास्त्र, राज्यशास्त्र, समाजशास्त्र यात प्रभुत्व संपादन केले होते. दलित शोषित व पीडित यांच्या सर्वांगीण उन्नतीसाठी त्यांनी आपले आयुष्य समर्पित केले. ते पत्रकार शिक्षण संस्थापन,अस्पृश्योदधारक,ज्ञानपिपासू, ग्रंथवेडे,प्रज्ञासूर्य होते. लोकशिक्षण या अर्थाने अनेक शैक्षणिक कार्य करून आपले शिक्षणविषयक विचार मांडले, न्याय स्वातंत्र्य,समता आणि बंधुता या चार आधारभूत तत्वांचे ते पुरस्कर्ते होते. त्यांनी गौतम बुध्द,संत कबीर आणि महात्मा ज्योतिबा फुले यांना गुरू मानले होते. 'भारतरत्न' या सर्वश्रेष्ठ पुरस्काराने सन्मानित झाले होते. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकराचे शैक्षणिक विचार हे जनसामान्यासाठी तसेच वंचितासाठी होते. समाजाचे शिक्षणाद्वारे उत्थान व्हावे असे त्यांना वाटे. स्वातंत्र्य समता आणि बंधुभाव या तीन मानव कल्याणाच्या तत्वास अनुसरून जीवन व्यतीत करणारा समाज डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना शिक्षणातून निर्माण व्हावा हे अभिप्रेत होते त्यासाठी सातत्याने कार्यरत राहण्याची आवश्यकता त्यांनी प्रतिपादित केली होती. त्यांचे शैक्षणिक विचार व कार्य पुढील प्रमाणे सांगता येतील.

• अस्पृश्यांना शिक्षण महत्वाचे:–

अस्पृश्यांना शिक्षण मिळाल्याखेरीज त्यांची प्रगती होऊ शकणार नाही. हे डॉ. बाबासाहेबांनी ओळखले होते. म्हणूनच त्यांनी शिक्षप्रसाराच्या कार्यातही लक्ष घातले होते. त्यांनी स्थापन केलेल्या 'बहिकृत हितकारणी सभा' या संस्थेमार्फत दलित तरून व प्रौढ व्यक्तीसाठी रात्रशाळा चालविणे वाचनालये सुरू करणे यांसारखे उपक्रम हाती घेण्यात आले होते. १९४६ मध्ये डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी 'पीपल्स एज्युकेशन सोसायटी' या संस्थेची स्थापना केली. तिच्या वतीने मुंबई मध्ये सिध्दार्थ कॉलेज औरंगाबादला मिलिंद कॉलेज ही महाविद्यालये तसेच इतर शैक्षणिक संस्था सुरू करण्यात आल्या. होत्या पीपल्स एज्युकेशन सोसायटीने दलित विद्यार्थ्यांसाठी वसतिगृहे चालविली.१

डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांनी भारतातील दलित समाजाच्या उध्दारासाठी जे कार्य केले त्यास इतिहासात तोड नाही. अस्पृश्य बांधवांना संघटित करून त्यांना अन्यायाविरूध्द संघर्ष करण्यास व न्याय हक्कांसाठी झगडण्यास त्यांनी तयार केले.

• दलितवर्ग शिक्षण संस्थेची स्थापना:–

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शिक्षण हे वंचितासाठी होते. त्याचा इतरांनाही फायदा घेतलेला दिसून येतो. 'व्यक्तीला जाणीव करून देते ते शिक्षण संस्थेची स्थापना करून सदर वर्गाच्या शालेय शिक्षणावर भर दिलेला दिसतो. त्यांच्या प्रसिध्द वचनांमध्ये 'शिका संघटित व्हावा आणि संघर्ष' हे महत्वाचे आहेच परंतू शिक्षण हे सर्वार्थाने महत्वाचे आहे.२

92